

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА НАВЧАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

THE INFLUENCE OF INFORMATION TECHNOLOGY ON THE TRAINING CHARACTERISTICS OF MODERN YOUTH

У статті розглядаються особливості сучасного покоління студентів, їхній спосіб мислення, інші властивості пам'яті, що сформувалися під впливом навколишніх із дитинства інформаційних технологій. Показано, що такі риси, як інформаційно-технологічна обізнаність і залежність, толерантність до реклами, багатоканальність сприйняття інформації, гнучкість і адаптивність, образність мислення, інтровертність та аутизація, важливість реакції суспільства, – це найбільш яскраві й значущі характеристики більшої сучасної молоді. Зазначено, що сучасні педагоги мають враховувати ці особливості й обирати методи й форми навчання, що будуть зручними й найбільш дієвими для процесу навчання молодого покоління.

Ключові слова: сучасне покоління, молодь, інформаційні технології, адекватні методи навчання.

В статті розглядаються особливості сучасного покоління студентів, їх спосіб мислення, отличительные свойства памяти, которые сформировались под воздействием окружающих с детства информационных технологий. Показано, что такие черты, как информационно-технологическая грамотность и зависимость, толерантность к рекламе, многоканальность восприятия информации, гибкость и адаптивность, образность мышления,

интровертность и аутизация, важность реакции общества, – это наиболее яркие и значимые характеристики большинства современной молодежи. Отмечено, что современные педагоги должны учитывать эти особенности и выбирать те методы и формы обучения, которые будут удобными и наиболее действенными для процесса обучения молодого поколения.

Ключевые слова: современное поколение, молодежь, информационные технологии, адекватные методы обучения.

The features of the modern generation of students, their way of thinking and the distinctive properties of memory, which were formed under the influence of information technologies surrounding people since childhood are discussed in the article. It is shown that such features as information technology literacy and dependence, tolerance to advertising, multichannel perception of information, flexibility and adaptability, imaginative thinking, introversion and autism, the importance of the reaction of society – are the most bright and significant characteristics of most modern youth. It is noted that modern teachers should take into account these features and choose the most effective methods and forms of education for the teaching process of young generation.

Key words: modern generation, youth, information technologies, adequate teaching methods.

УДК 004:37.025

Шмоніна Т.А.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри природничих і
гуманітарних дисциплін
Харківського національного
автомобільно-дорожнього університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

В останні роки спостерігається стрімкий розвиток світового наукового знання в усіх галузях. Особливо швидко рухаються вперед ІТ-технології та всі природничо-наукові напрями, що застосовують їх як інструмент у своєму розвитку. З огляду на це виникає нагальна потреба у фахівцях, які йдуть у ногу з часом, і, відповідно, рівень підготовки студентів в Україні має відповідати сучасним вимогам.

Основна суперечність сьогодні у процесі навчання молоді полягає у нагальній необхідності у швидкому темпі надбання знань, використанні інноваційних технологій навчання та нерозумінні викладачами потреб студентів, їхніх інтересів і можливостей. Викладачі зазвичай використовують застарілі методи навчання й не враховують нюансів швидкого розвитку нового покоління студентів. Означені проблеми змушують переглянути підхід до процесу навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасна соціологія розглядає цю проблему в контексті теорії поколінь, яка виникла в 1991 році: Н. Хоув і В. Штраус одночасно і незалежно один від одного почали досліджувати поняття «поко-

ління». Спиралися вчені на феномен «конфлікту поколінь», не пов'язаний із віковими протиріччями. Унаслідок цього виникла ідея про те, що кожні 20 років у сучасному суспільстві з'являється нове покоління, яке відрізняється своїми цінностями та поведінкою. Для кожного покоління характерні свої особливості, що сформувалися в рамках тих чи інших історичних подій, економічних реформ і потрясінь, соціальних процесів.

Сьогодні живуть представники таких поколінь: Найвеличніше покоління (1900–1923), Мовчазне покоління (1923–1943), Покоління бєбі-бумерів (1943–1963), Покоління X (1963–1984), Покоління Y (1984–2000), Покоління Z (з 2000) [1].

Сучасне покоління – покоління Z – живе в умовах розвитку технічного прогресу, основні знання про світ, про способи взаємодії з ним воно черпає не стільки в контакті з близькими людьми, скільки в мережі Інтернет. Це покоління володіє рядом особливостей, які необхідно враховувати в освітньому процесі під час підготовки майбутніх фахівців. Відхід від застарілих методів навчання й використання сучасних методів дасть змогу сформувати іншу мотиваційну основу в процесі навчання [2].

Останні два покоління називають цифровим поколінням. Будучи продуктом зовсім іншої соціальної реальності, ніж покоління, представлене професорсько-викладацьким складом, ця генерація проявляє постмодерністський тип поведінки і споживацьке ставлення до освіти, які вкрай погано поєднуються з традиційною схемою викладання знань у вищій школі [3].

У педагогічній науці йде наполегливий пошук ефективних технологій навчання, що пов'язано з новими вимогами до навчання. Розвитку психолого-педагогічних проблем використання комп'ютерів у навчальному процесі присвячені праці Т. Ільїної, Ю. Машбиця, Н. Морзе, В. Монахова, Н. Тализіної. Питання відходу від застарілих методів навчання і використання сучасних методів із урахуванням в навчальному процесі психологічних і навчальних особливостей молоді досліджено недостатньо.

Мета статті. Мета та завдання статті полягають у висвітленні впливу інформаційних технологій на повсякденне життя суспільства, особливо молодого покоління, на формування сучасної особистості, її мислення, способи отримання знань; виявленні адаптаційних процесів молодого покоління до надходження й сприйняття величезної кількості інформації; визначенні шляхів модернізації та інтенсифікації методів навчання та навчального процесу загалом.

Виклад основного матеріалу. Сучасна молодь суттєво відрізняється від попередників можливістю навчатися в Інтернеті. Це цифрове покоління проводить з електронними пристроями більше часу, ніж з однолітками. За допомогою соціальних мереж вони швидше й краще налагоджують контакти. Сучасне покоління мислить більш глобально, швидше задає питання, ніж отримує відповіді. Молоде покоління, що виховується в епоху реформ і застарілих моделей освіти значно відрізняються від попередніх ходом думки й швидкістю розвитку. Ця молодь не вміє чекати. Вони звикли отримувати відповіді тут і зараз, в будь-який момент вони черпають інформацію з мільйона сайтів, швидко переходять за посиланнями, миттєво аналізують ставлення суспільства до того чи іншого питання завдяки чисельним коментарям, формують свою позицію, оприлюднюють її й тут же отримують її оцінку.

Проте педагоги й надалі продовжують використовувати старі методи, наприклад, метод «батоба» й «пряника», в їх навчанні. Звідси й недовіра до авторитету дорослих.

Старше покоління безперервно критикує молодь за їхню «залежність» від гаджетів, проте не хоче зрозуміти, що це покоління не бачило іншого світу, молодь не бачила й не уявляє життя без Інтернету, мобільних телефонів, соціальних мереж, реклами.

Отже, спробуємо проаналізувати й схарактеризувати особливості сучасного молодого покоління, визначити, чи є ці риси позитивними чи негативними у цій ситуації. На нашу думку, найбільш яскравими й значущими є такі характеристики: *інформаційно-технологічна обізнаність і залежність, толерантність до реклами; багатоканальність сприйняття інформації, гнучкість і адаптивність, образність мислення, інтровертність та аутизація, важливість реакції суспільства.*

Інформаційно-технологічна обізнаність і залежність, безперечно, є найбільш характерною рисою молодого покоління. Сучасні молоді люди «народилися з кнопкою на пальці». Для них он-лайн – це провідне визначення реальності, яке формує тренди. Наочним прикладом є спроби малюків наблизити картинку, за якою вони спостерігають у вікно з багатоповерхівки, розсуваючи скло між пальцями. Діти вже у початковій школі володіють комп'ютером, орієнтуються в Інтернеті та мобільних телефонах батьків краще, ніж їхні господарі. Вони не знайомі зі світом, у якому не було раніше комп'ютерів, для них вони були завжди. І цей факт неодмінно впливає на формування свідомості, спосіб мислення і ставлення до процесу пізнання.

Погляди нового покоління формуються під потужним впливом Інтернету. Сьогоднішня молодь живе у світі комп'ютерів, з якими підрастаюче покоління спілкується частіше, ніж з навколишніми людьми – батьками, однолітками. Інтернет замінює телебачення, оскільки він є більш доступним джерелом інформації, причому дуже різної і доступної з будь-якого місця і в будь-який час. В Інтернеті можна грати он-лайн, спілкуватися з іншими людьми – як за допомогою текстових повідомлень, так і за допомогою камер. Стираються територіальні та часові кордони. Навіть он-лайн навчанням зараз нікого не здивувати.

Сучасна молодь із пелюшок оточена електронікою, комп'ютерними іграми, різноманітними приставками, й вона чудово орієнтується в нових технологіях і нетерпимо ставиться до технічної некомпетентності інших. Варто зазначити, що процес комп'ютеризації усіляких технологій – це результат швидкого наукового прогресу, він є незворотним і лише набирає обертів, тому не варто дорікати молоді у залежності від комп'ютерів і різноманітних гаджетів, це нормальний адаптаційний процес, це їхній світ. Інститути, які не йдуть у цьому плані в ногу з часом, навряд чи можуть відповідати вимогам сучасної молоді, нинішніх студентів.

Толерантність до реклами – ще одна цікава риса нового покоління. Всього з десятків років тому ми не були оточені такою кількістю реклами, її присутність у нашому житті була дуже обмеженою. Сьогодні ж реклама є на будь-якій упаковці,

в транспорті, на вулицях, лунає з екранів телевізорів і вискакує на моніторах комп'ютерів. Хіба це не дратує? Ймовірно, що так, адже ми ще не адаптувалися до такої її кількості, але не цифрове покоління, покоління Y і Z. Малі діти полюбляють дивитися рекламу, вона завжди яскрава, швидка, динамічна, лаконічна, позитивна. Молодь звикла до такої кількості реклами, для них це нормально, це одне з джерел отримання інформації. І, що найважливіше, завдяки своїм характеристикам реклама впливає на спосіб мислення, засвоєння інформації, вона розвиває здатність сприймати інформацію фрагментарно, швидко, образно.

Окрім своєї основної функції – залучення уваги потенційних споживачів, реклама також впливає на формування ціннісних орієнтацій особистості. Сучасні науковці розглядають рекламу як визначену психологічну технологію, орієнтовану на маніпулювання мотиваційно-потребовою і свідомою сферами особистості для досягнення соціально-політичних, економічних та інших переваг, і стверджують, що реклама – могутній засіб впливу і маніпуляції людиною та як феномен здатна формувати й змінювати світогляд і поведінку людей [4–6]. Але в нашій роботі мають значення інші аспекти впливу реклами на молодь. Завдяки її необмеженому розповсюдженню й варіативності реклама виховує терпимість і формує навикі фільтрації інформації, тобто сприяє розвитку аналітичних властивостей мислення. Отже, молодь, що живе серед реклами від народження, характеризується толерантністю до перенасичення різноманітною інформацією, здатністю фільтрувати зайве, можливістю швидко обробляти стислі блоки інформації та робити висновки.

Багатоканальність сприйняття інформації має на увазі одночасне навантаження на різні сенсорні канали. В історії людства є такі приклади: Римський правитель Юлій Цезар міг одночасно читати, слухати й віддавати розпорядження, Наполеон Бонапарт й Олександр Македонський одночасно виконували 6–7 справ, французький психолог Полан міг одночасно читати один вірш і писати інший. Подібні здібності оцінюються нами як екстраординарні. Однак науково-технічний прогрес примушує людей розвиватися в цьому напрямі. Якщо раніше у людей не було такої необхідності, то сьогодні в оточенні реклами, світлофорів, напруженого дорожнього руху, наявності в кожного мобільного телефону і взагалі в умовах сучасного темпу життя люди постійно тримають на увазі декілька каналів надходження інформації та миттєво обробляють її.

Стосовно молоді, то вона рушила ще далі. Для неї є абсолютно нормальним робити уроки, їсти, слухати музику, дивитися серіал і переписуватися з друзями в соцмережах одночасно. Науковий прогрес і розвиток цифрових технологій підштов-

хують до розширення можливостей мозку в цьому напрямі.

Озираючись на минуле, можна зауважити, що раніше нервова система людей також працювала в декількох напрямках одночасно, однак напруження було інше: навантаження було більш вузько спрямованим.

Треба зазначити, що така багатоканальність є комфортним середовищем для молоді, їхня нервова система готова до такого навантаження, і вимагати від них монодіяльності буде неправильним. Звичайно, сучасні студенти можуть виконати вимоги викладачів, вимкнути свої смарт-фони, але це не буде сприяти покращенню засвоєння навчального матеріалу. У цьому разі вони вийдуть зі своєї зони комфорту, вони не зможуть миттєво знайти відповіді чи уточнення на виниклі запитання, вони будуть тимчасово відірвані від світу, що підвищить тривожність і знизить ефективність навчання.

З цього випливає, що сучасні студенти спроможні до одночасного виконання декількох завдань, це є нормальним для них, і викладачам не варто забороняти таку діяльність, а навпаки, використовувати як позитивну характеристику.

Гнучкість і адаптивність молодого покоління спостерігається у їхньому швидкому пристосуванню до змін. Навчившись змалку підлаштовуватися під різні вимоги численних вихователів і ознайомившись через ЗМІ або безпосередні контакти в мультикультуральному суспільстві з різними стилями життя і поведінки, молодь останніх поколінь чудово адаптується до найрізноманітніших обставин і умов. Крім того, не будучи обмеженими жодною традиційною ідеологією представники цієї генерації більш тверезо і прагматично підходять до життєвих проблем і застосовують для їх вирішення будь-які відповідні засоби.

Молоде покоління більш спокійно ставиться до відмінностей у культурі, расі та статевій орієнтації, ніж будь-яка інша генерація; та й саме воно в цьому плані являє собою більш різноманітну групу.

Образність мислення є характеристикою процесу мислення взагалі, проте, говорячи про сучасну молодь, треба приділити особливу увагу цій рисі. Нагадаємо, що сучасна молодь виховується на дуже яскравих дитячих книжках і достатку іграшок, мультфільмах із комп'ютерною анімацією і захоплюючих фільмах із вигадливими сюжетами, фантастичними персонажами й неймовірними спецефектами, і, звичайно, на величезній кількості різноманітних комп'ютерних ігор і гаджетів. Увесь цей спектр навколишніх розвиваючих одиниць здійснює могутній вплив на образне мислення підлітків й формування їхнього образного мислення. Сприйняття інформації переважно в такий спосіб стає звичним і навіть найбільш прийнятним і зрозумілим.

Саме тому підлітки часто висловлюють свої почуття чи іншу інформацію через смайлики й інші символи, а не через слова. Як результат, у деяких дітей гірше формується словниковий запас. Адже смайлик не має синонімів.

Інтровертність та аутизація. Ідеться не про психічний розлад особистості, а про спосіб взаємодії з людьми з дитячого віку занурених у себе особистостей, що зазнають труднощів встановлення соціальних контактів: взаємодіяти легше не безпосередньо з людиною, а за допомогою техніки – через текстові повідомлення; їм притаманна швидка стомлюваність у разі тривалих контактів із людьми і тому подібне. Молодь характеризується заглибленістю в себе, у віртуальний світ і фантазії, орієнтацією на внутрішній світ, особисті переживання, як наслідок – невміння зрозуміти, що відчуває інша людина, проблеми співчуття та емпатії. Звичайно, ці характеристики не є притаманні абсолютно всій молоді, проте великий відсоток із них відчуває труднощі у спілкуванні, вони можуть приховувати ці відчуття, але це так. Це не є негативною чи позитивною рисою, це є характерною рисою, яку треба враховувати.

Важливість реакції суспільства – ще одна зі значимих і помітних характерних рис молодого покоління. Для них дуже важливо, щоб на них звертали увагу – лайками в соціальних мережах, кількістю інтернет-контактів і переглядів, перепостами блогів тощо. Позитивні оцінки «лайки» окремих статей, фото, відео, висловлювань є мірилом популярності, але також часто створюють її ілюзію. Так само як відсутність «лайків» створює ілюзію непотрібності й покинутості, самотності. Популярність селфі серед юнаків і кількість соціальних мереж, в котрих вони зареєстровані й постійно там проявляють активність, говорять про важливість цієї сфери буття для сучасної молоді.

Варто зазначити, що все перелічене вище не є аксіомою, не є єдиним правильним шаблоном. Безумовно, усі люди різні, усі батьки різні. Батьки нав'язують свої погляди і своє ставлення до способу життя в процесі виховання дітей, спираючись на свої життєві позиції та можливості. Проте діти по-різному реагують на ці настанови. Нині є підлітки, які не мають мобільних телефонів, не грають у комп'ютерні ігри, читають книжки й відвідують спортивні секції. Але є й повна протилежність, яких більшість у сучасному суспільстві, бо це вимоги часу й техногенного прогресу. У роботі ми говоримо про загальну тенденцію, про масові характерні риси сучасної молоді. У будь-якому

разі кожна особистість живе в оточенні суспільства, його досягнень і правил, і навіть поза своїм бажанням опиняється під впливом цих обставин. Тому ми не повинні розділяти ці характерні риси на позитивні чи негативні, ми маємо їх сприйняти як даність і адаптуватися самим до цих змін й адаптувати свою діяльність, якщо вона пов'язана з сучасним молодим поколінням. Перш за все, це стосується освітньої діяльності. Зважаючи на вищесказане, зазначимо, що в сучасній молоді інші пам'ять, увага, мислення. Сучасні педагоги мають це враховувати й обирати методи й форми навчання, які будуть зручними й дієвими для молодого покоління.

Висновки. Сучасна молодь вирізняється низкою особливостей, що сформувалися під впливом навколишніх із дитинства інформаційних технологій, іншими характеристиками пам'яті й мислення.

Покоління, яке виросло в специфічних умовах постмодерністської епохи, приходять у вищий навчальний заклад зі своїми особливостями та запитами. Для того щоб ця молодь змогла оволодіти інтелектуальними і соціальними навичками, потрібними на ринку праці, і була конкурентноспроможною в сучасному суспільстві, викладачі повинні усвідомити їхні характерні особливості та переглянути методи і зміст вищої освіти, змінити саму атмосферу навчання, для того щоб якомога більше сприяти успіху наших вихованців.

Подальші дослідження вбачаємо в розробленні новітніх методів навчання з урахуванням характерних особливостей сучасної молоді.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Шамис Е., Никонов Е. Теория поколений. М.: Университет «Синергия», 2016. 130 с.
2. Мылласова О.В., Тихомирова А.М., Качалова Н.Г. Методы обучения в образовательном процессе вуза для студентов поколения Z. Московский экономический журнал. 2017. № 4. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=30723608> (дата звернення: 30.10.2018).
3. Sacks P.M. Generation X goes to college: an eye-opening account of teaching in postmodern America. Chicago: Open Court, 1996. 222 p.
4. Доценко Е.Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита. М.: «ЧеРо», 1997. 344 с.
5. Федотова Л.Н. Социология рекламной деятельности: учебник для вузов. 3-е изд. М.: Изд-во «Оникс», 2007. 560 с.
6. Психология в рекламе / Под ред. канд. пед. наук. П.К. Власова. 2-е изд. Х.: Изд-во «Гуманитарный центр», 2007. 320 с.